

- ронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ethnoproduct.com>.
13. ТОВ «Старий Порицьк» відкрило органічну сироварню в Іваничівському районі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bug.org.ua>.
 14. Аграрний стартап: Як фінансист зірвав джекпот на органіці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agroportal.ua>.
 15. ТОВ «СТАРИЙ ПОРИЦЬК» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://naturfood.com.ua>.
 16. Горобець О. Табличка з прізвиськом для найвищих кабінетів... / О. Горобець [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://blog.liga.net>.
 17. Galex-Agro Ukraine // <http://galeks-agro.com>.
 18. Как на Житомирщине производят органические молочные продукты // <http://zhzh.info>.
 19. Державний реєстр суб'єктів плеємної справи у тваринництві / ДП «Головний науково-виробничий селекційно-інформаційний центр у тваринництві Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН».
 20. Стретович Олена: Інвестиції у виробництво органічних продуктів залишаються вигідними [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agravery.com>.
 21. Тваринництво України за 2015 р.: Статистичний збірник / Державна служба статистики України; відп. за вип. О.М. Прокопенко. — К., 2016. — 211 с.
 22. Органическое сельское хозяйство: где место Беларуси в набирающем силу аграрном тренде? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agrolive.by>.
 23. ПП «Агроєкологія» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agroecology.in.ua>.
 24. Маємо плеємний репродуктор голштинів // АгроЕКО. — 17 листопада 2017 р., № 10 (281). — С. 4 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agroecology.in.ua/attach/295.pdf> — 14.11.2017 р.

УДК 330.15.345

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНДУСТРІЇ ЗРОШУВАНОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ

О.С. Колтунович

кандидат економічних наук

Радник з питань стратегічного планування Проекту ПРООН в Україні

Розглянуто особливості функціонування водогосподарсько-меліоративного підкомплексу України. Визначено основні тенденції фінансування водогосподарських та водоохоронних проектів і здійснення меліоративних заходів. Розроблено напрями інноваційно-технологічної модернізації індустрії зрошуваного землеробства та імплементації водних Директив Європейського Союзу у вітчизняну правову базу.

Ключові слова: інноваційно-технологічна модернізація, водогосподарсько-меліоративний підкомплекс, зрошуване землеробство, водні Директиви ЄС.

Роль агропромислового комплексу в національній економічній системі України більш ніж значуща. У 2017 р. аграрний комплекс формував близько 12% ВВП України. У товарній структурі експорту частка аграрної продукції перевищує 40% [1, с. 4]. З огляду на це, Україна потребує запровадження нових дієвих механізмів щодо підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва в умовах поглиблення регіональних інтеграційних процесів.

Україна належить до країн, де перетворення сільськогосподарського виробництва на високорозвинутий сектор економіки неможливе без зменшення його залежності від

несприятливих природно-кліматичних умов шляхом ведення зрошуваного землеробства в зонах недостатнього та нестійкого зволоження, які охоплюють майже дві третини території держави.

Дослідженню стану системи зрошуваного землеробства в Україні присвячена значна кількість праць вітчизняних учених, аналітичних доповідей установ Національної академії наук України та Національної академії аграрних наук України, рекомендацій міжнародних проектів та програм в Україні щодо імплементації зарубіжного досвіду у вітчизняну практику. Але не визначено механізмів імплементації

зарубіжного досвіду інноваційно-технологічної модернізації індустрії зрошуваного землеробства.

Метою статті є розробка напрямів інноваційно-технологічної модернізації індустрії зрошуваного землеробства та імплементації водних Директив Європейського Союзу у вітчизняну правову базу.

На сьогодні меліоративна система України являє собою технологічно цілісну інженерну інфраструктуру, що включає в себе такі окремі об'єкти, як меліоративна мережа каналів, трубопроводів (зрошувальних, осушувальних, осушувально-зволожувальних, колекторно-дренажних) з гідротехнічними спорудами й насосними станціями, захисні дамби, спостережна мережа, дороги й споруди на них, взаємодію яких забезпечує управління водним, тепловим, повітряним і поживним режимом ґрунтів на меліорованих землях [2]. Одним з негативних проявів впливу зрошувальних меліорацій, насамперед в аридній зоні, є виникнення процесів підтоплення територій ґрунтовими водами, які носять постійний або періодичний характер [3, с. 24]. Для боротьби з підтопленням на території України в попередні роки створено потужний і достатньо ефективний захисний комплекс гідротехнічних споруд і дренажних систем.

На сьогоднішній день постійного зрошення в Україні потребують 18,7 млн га орних земель, періодичного — 4,8 млн га. Натомість повноцінно зрошуються всього 475 тис. га угідь. Для порівняння: 25 років тому ці площі становили

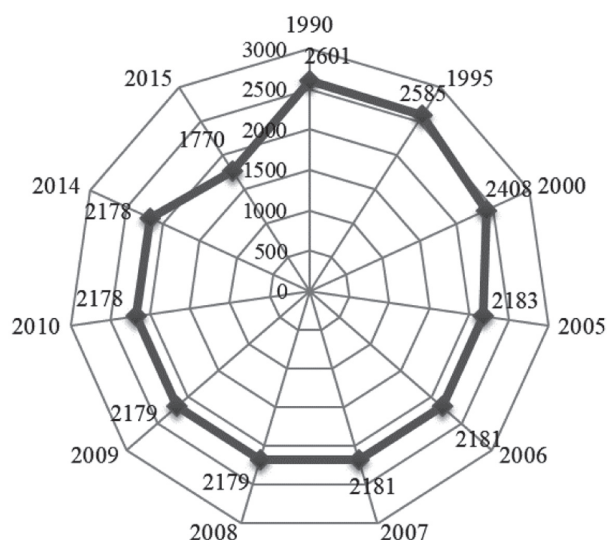

Рис. 1. Загальна площа зрошуваних земель в Україні (1990–2015 рр.), тис. га (за даними Державної служби статистики України)

2,65 млн га. За даними Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України, площі сухої й дуже сухої зони охоплюють понад 29,5% території України, що становить 11,6 млн га (37%) орних земель. Площ із надмірним і достатнім атмосферним зволоженням лише 22,5%, або 7,6 млн га ріллі. Створена ще в радянські часи інфраструктура — магістральні та розподільні канали, насосні станції, захисні дамби, водосховища, зрошувальні системи (зокрема, найбільша в Європі — Каховська) — дає змогу зрошувати щонайменше 2 млн га угідь. На зрошуваних масивах, загальна площа яких становить 1,77 млн га (без урахування АР Крим та окремих районів Донецької й Луганської областей) (рис. 1), влаштовано інженерний дренаж сільськогосподарських угідь на площі понад 394,2 тис. га (22% від усіх зрошуваних земель) [4, с. 2].

У зоні зрошуваного землеробства в умовах значного зменшення поливів сільськогосподарських угідь (без урахування АР Крим та окремих районів Донецької й Луганської областей) з наявних 1,77 млн га зрошуваних земель щорічно поливається не більше ніж 0,47 млн га, у підтопленому стані (з рівнями залягання ґрунтових вод менше ніж 1,5 м) знаходяться близько 5,7 тис. га сільгоспугідь, або 0,32% від загальної площі зрошуваних земель. Станом на кінець 2015 р. в сільській місцевості восьми областей південної та південно-східної частин України в підтопленому стані було 25 сіл у зоні зрошуваного землеробства [1, с. 6].

У зоні проведення осушувальних меліорацій криється значний потенціал щодо нарощення обсягів виробництва рослинницької й тваринницької сільськогосподарської продукції. Проте в більшості регіонів України потребують модернізації міжгосподарські та внутрішньогосподарські гідротехнічні споруди, технічний стан значної частини яких оцінюється як незадовільний. Та на ремонт і реконструкцію осушувальних мереж бракує коштів [4, с. 3].

Аналіз виробничо-технічного потенціалу водогосподарсько-меліоративного підкомплексу в зонах осушення та зрошення підтверджує негативні тенденції галузі впродовж 26 років незалежності країни. Як наслідок зрошуване землеробство, важлива складова виробництва продукції рослинництва, втрачає роль стабілізуючого чинника продовольчого та ресурсного забезпечення держави, особливо в роки з несприятливими погодними умовами.

Зважаючи на критичний стан водогосподарсько-меліоративного підкомплексу в зонах осушення та зрошення, в Україні необхідно

сформувати інституційні передумови для інноваційно-технологічної модернізації індустрії зрошувального землеробства та імплементації відповідного досвіду Європейського Союзу у вітчизняну практику [5, 6]. Слід запровадити нові механізми фінансово-кредитного та бюджетно-інвестиційного забезпечення інноваційно-технологічної модернізації міжгосподарських та внутрішньогосподарських споруд у зоні осушувальних меліорацій [7]. Щоб залучити позабюджетні кошти, доцільно створити та реалізувати двосторонні міжнародні інноваційно-інвестиційні програми, що сприятиме інноваційно-технологічній модернізації водогосподарсько-меліоративного підкомплексу.

Інноваційна складова є одним з визначальних маркерів забезпечення конкурентоспроможності водогосподарсько-меліоративного підкомплексу України. Нині поживається діяльність лише щодо модернізації зрошувальних систем з тим, щоб відновити докризові площі посівів традиційних для цього регіону культур. А для цього потрібно встановити партнерські відносини між власниками міжгосподарських гідротехнічних споруд та суб'єктами підприємницької діяльності, щоб форсувати впровадження систем краплинного зрошення, проводити інноваційно-технологічну модернізацію внутрішньогосподарських систем зрошення, сприяти формуванню кластерних об'єднань для відновлення потенціалу зрошення на найбільш депресивних територіях.

Вирішення проблем водогосподарсько-меліоративного підкомплексу потребує значних фінансових ресурсів. Брак дієвих фінансових механізмів регулювання інвестиційної діяльності водогосподарсько-меліоративного підкомплексу призвів до того, що відповідні суб'єкти фактично позбавлені дієвих важелів вирішення фінансових проблем і не мають можливостей зміцнювати свою матеріально-технічну базу й розгортати та нарощувати капітальні інвестиції в зонах осушення та зрошення.

Проведений аналіз щодо використання коштів водогосподарсько-меліоративного підкомплексу свідчить про вибірковість інноваційно-технологічної модернізації об'єктів інфраструктури. Зважаючи на обмеженість бюджетних видатків, фінансування за шістьма програмами фактично забезпечувало підтримку існуючого стану справ. Натомість, попри законодавчо визначені вектори розвитку, водогосподарсько-меліоративний підкомплекс і надалі залишається в критичному стані.

ВИСНОВКИ

Для імплементації зарубіжного досвіду щодо інноваційно-технологічної модернізації індустрії зрошувального землеробства необхідно:

- сформувати нову законодавчу базу, яка відповідає б потребам часу та визначала механізми державного регулювання індустрії зрошувального землеробства;
- запровадити нові інституціональні форми регіонального розвитку в зонах осушення та зрошення;
- внести зміни до Податкового кодексу України щодо запровадження фіскальних стимулів задля інноваційно-технологічної модернізації систем зрошування;
- внести зміни до Митного кодексу України щодо введення особливого режиму інноваційно-інвестиційної проектної діяльності та залучити інвестиції.

Реалізація запропонованих механізмів сприятиме інноваційно-технологічній модернізації індустрії зрошувального землеробства, що приведе до вирішення комплексних проблем водогосподарсько-меліоративного підкомплексу.

Реалізація стратегічних напрямів зі створення нових інституціональних форм щодо державної підтримки інноваційно-технологічної модернізації міжгосподарських та внутрішньогосподарських споруд у зоні осушувальних меліорацій потребує реалізації нової фіскальної, митної, регуляторної, бюджетної та грошово-кредитної політики. Визначені механізми щодо врегулювання проблем водогосподарсько-меліоративного підкомплексу забезпечать інноваційно-технологічну модернізацію міжгосподарських та внутрішньогосподарських відносин зоні осушувальних меліорацій та сприятимуть нарощенню обсягів сільськогосподарського виробництва й зниженню техногенно-екологічних ризиків в Україні.

Зважаючи на регіональні асиметрії нарощення інвестиційного потенціалу інноваційно-технологічної модернізації водогосподарсько-меліоративного підкомплексу, слід здійснювати адресне та програмно-цільове фінансування проектів у цій галузі в рамках виділених бюджетних асигнувань. Серед визначальних механізмів нарощення інвестиційного потенціалу водогосподарсько-меліоративного підкомплексу є внесення змін до Податкового та Митного кодексів щодо запровадження особливого режиму інвестиційної діяльності в Україні, а також формування відповідного інвестиційного клімату всередині країни. Тільки за таких умов Україна зможе стати Меккою іноземних інвестицій і здійснювати належну ін-

вестиційну політику за міжнародними стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інформаційний бюлетень Державної служби статистики України // офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Аналітичні матеріали Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НІСД. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
3. Доповідь «Соціально-економічний розвиток України до 2020 року» Національної академії наук України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НАН України. — Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua>.
4. Інформаційні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
5. Законодавча база Європейського парламенту // офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu>.
6. Нормативно-правові акти Європейської комісії [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Європейської комісії. — Режим доступу: <http://ec.europa.eu>.
7. Огляд стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС та Базовий план гармонізації законодавства України з правом ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.menr.gov.ua.

УДК 330.101.2

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

В.І. Лазаренко
аспірант

Інститут агроекології і природокористування НААН

Висвітлено інституційний інструментарій забезпечення реалізації концепції екологічного маркетингу в аграрному секторі економіки. Охарактеризовано взаємозв'язок між формальними та неформальними інститутами в екологічному маркетингу. Розкрито та проаналізовано поняття «економічна ментальність»

Ключові слова: *інституціоналізм, інституції, екологічний маркетинг, ментальність.*

І класичний, і екологічний маркетинг за своєю суттю являють собою соціально-економічний процес задоволення потреб споживачів шляхом пропозиції товарів та послуг на ринку, з одного боку (виробників), і здатністю та бажанням придбати цей товар або послугу — з іншого (споживачів). Саме тому маркетингова діяльність підприємства не обмежується окремими управлінськими рішеннями на мікроекономічному рівні, а прямо чи опосередковано взаємопов'язана з усіма суспільними інститутами: економічними, політичними, соціальними, організаційними, правовими, етичними, ментальними.

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки неможливо досягти позитивного ефекту від маркетингової діяльності без урахування впливу всіх вищезазначених інститутів. У зв'язку з цим вивчення взаємозв'язку між формальними та неформальними інститутами в контексті розвитку екологічного маркетингу з року в рік стає більш актуальнішим.

Сутність теорії інституціональної економіки полягає у вивченні сутності суспільних інститутів, причин та умов їх становлення, розвитку, функціонування, впливу на розподіл обмежених (рідкісних) економічних ресурсів і доходів, розкриття поведінки людини в умовах певного інституціонального середовища у взаємозв'язку з технологією та її змінами.

Вона виникла на межі XIX і XX ст. у США. Її засновниками були Т. Веблен, Д. Коммонс, У. Мітчел та інші дослідники. Інституціоналізм із самого початку являв собою загальносвітову течію. Його ідеї опрацьовували в Європі представники соціологічної школи М. Вебер, В. Зомбарт. У післявоєнні роки інституціоналістські концепції розвивали Дж. Гелбрейт, Д. Белл у США, Ф. Перру у Франції, Г. Мюрдаль у Швеції та ін. Окремо варто сказати про Д. Норта — основоположника неінституційної економічної теорії.

Серед представників українського інституціоналізму слід назвати таких відо-